

УДК 908(477.73):94

Бобіна О. В.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
(Україна, Миколаїв),
oleg.bobina@nuos.edu.ua

НОВІТНЯ ІСТОРІЯ МИКОЛАЄВА: КОРОТКА ХРОНІКА МИКОЛАЇВСЬКОГО ПРОРОСІЙСЬКОГО СЕПАРАТИЗМУ (ЛЮТИЙ– КВІТЕНЬ 2014 Р.) – ОГЛЯД І ВИСНОВКИ

Сепаратизм, як соціально-політичне явище, залишається характерною рисою сучасного українського суспільства. Автор наводить основні факти, подає лаконічний аналіз і робить висновки з історії проросійського сепаратистського руху в Миколаєві. Проросійські сепаратисти виступили як контрреволюційний рух в січні 2014 і «закінчили» своє існування в квітні 2014 р. Автор згадує основних лідерів сепаратизму в Миколаєві. Висновок статті: незважаючи на формальне придушення сепаратизму в Миколаєві його загроза зберігається.

Ключові слова: сепаратизм, Миколаїв, Україна, проросійський рух, історія.

В 2019 р. міне вже п'ять років від відомих подій які змінили Україну. П'ять років дозволяють поглянути «по-новому» на відомі події, проаналізувати їх за допомогою нових знань, і досвіду. Групувати факти. Звертати увагу на дрібниці які втрачались під час швидкого перебігу подій. Зіставляти події. Не претендуючи на повноту аналізу, пропоную загальний огляд, фактично, шести тижнів активного сепаратистського проросійського руху в м. Миколаєві. Джерелом інформації стала інформаційна стрічка е-медіа проекту «Злочинності.НІ» (Преступности.НЕТ (ПН) – рос.). Проект належить інформаційному агентству Українська медіа група. Проект діє з 2008 р. [1; <https://news.ru/ru/>]. Новини які з'являються в стрічці, згодом можна, на нашу думку, скласти як пазл, в певну «картинку». Ми переглянули ще раз стрічку новин за лютий-квітень 2014 р. і спробували відтворити загальну картину діяльності проросійського сепаратистського руху в м. Миколаєві.

В громадянському конфлікті (революції) листопаду 2013 р. – лютого 2014 р. можемо визначити декілька етапів ескалації. Але внутрішньо-громадянський конфлікт (революція) який міг перерости в громадянську війну прийняв нову форму. 24 лютого 2014 р., російська влада, на другий день після закінчення олімпіади в Сочі, почала неоголошену окупацію Криму. Внутрішній конфлікт переростає в війну на захист революції і боротьбу з заколотами, що підтримуються зовнішнім ворогом. Звичайно, що це класична схема теорії революції і вона не є єдиною і беззаперечною. І саме в цей день 24.02.14 стрічка

новин «ПН», з посиланням на Mukola.net публікує першу листівку від імені т. зв. Південно-Східного фронту України про те, що від 22.02.14 Київ не столиця України, влада переходить до органів місцевого самоуправління. А будь-які рішення прийняті в Києві на території «Південного Сходу України» не діють. Від руки було дописано, що миколаївці мають зібратися біля «ольшанців» на підтримку цієї ідеї. За повідомленням сайту 22-23.02 серед частини миколаївців поширюються чутки про те, що без Росії проблеми не вирішити. Таким чином миколаївський проросійський сепаратизм «відкривається» 22.02.14. З цього часу «антимайданівці» стають «сепарами». Стають базою проросійського сепаратизму. А 25.02 «антимайданівці-сепари» святкують першу перемогу. Саме вони, за мовчазної згоди міліції прогнали з площі Леніна «майданівців», гнали їх понтонним мостом через р. Інгул і закидали камінням тролейбус, яким начебто тікали «майданівці». Міліція лише частково допомогла останнім, не допустивши трагічних подій. 25.02 «захисники Леніна» і сепаратисти встановлюють палатки біля пам'ятника «ольшанцям». І миколаївська міліція яка швидко розіграла місцевий проукраїнський «майдан» заявила, що вона не буде втручатись у волевиявлення громадян. 26.02 «ПН» вперше використовує словосполучення «проросійські сепаратисти». А 27.02 СБУ просить повідомляти про прояви сепаратизму. Так закінчився лютий 2014 р.

1.03-2.03 починається блокування військової техніки яка проходить через місто. Блокування відбувається на всіх трьох напрямках: з Одеси,

Херсона, Нової Одеси. Перекриваються жінками дороги. Відбуваються мітинги з заявами про те, що вони захисники Миколаєва і не допустять ввезення в місто зброї. Блокуються військові частини десантників і льотчиків. Акції організовує «Народний фронт Миколаєва». Активну участь приймає «Український вибір» В. Медведчука. До речі, це єдина організація яка відкрито виступала з означених позицій. Навіть миколаївські комуністи діяли менш рішуче і не так відкрито.

5.03 з'являється інформація про спроби сепаратистів «зайти» у владу. Вони пропонують в. о. міського голови Гранатурову Ю. І. ввести їх до складу виконкому міськради. Цього ж дня відбувається мітинг проросійських сепаратистів. Керівники сепаратистських руху передали депутатам облради т. зв. Звернення про визнання вищого і місцевого керівництва України, Миколаєва, Миколаївської області нелегітимним і вимогою призначити місцевий референдум про створення автономного округу на території трьох областей – Миколаївської, Одеської, Херсонської. А на е-сторінці т. зв. Південного фронту з'явилися заклики допомогти формою, бронежилетами, тактичними рюкзаками, раціями, касками і т. ін. Саме 5.03 «засвітились» т. зв. керівники проросійських сепаратистів – Антон Половенко, Андрій Гончарук, Євгенія Бондар (на сьогодні одружилась і змінила прізвище), Дмитро Ніконов, Сергій Гуменюк. До них можна додати Костянтина Тистолу, Ларису Шеслер, Ганну Павлову, Миколу Машкіна. Засвітились і деякі «діячі» творчої інтелігенції. «Народне ополчення», проукраїнські активісти, охороняли ОДА. Штурм не відбувся. Того ж дня з'являється повідомлення про те, що т. зв. Губернатор Мериков А. І. не буде «розганяти мітинг людей з російськими прапорами». Незважаючи на заяви СБУ, прокуратури, міліції про відкриття справ щодо сепаратистських закликів 7.03 з'являється інформація про розповсюдження листівок на заводі «Зоря». Взагалі такі листівки поширювались до літа 2014 р. Лише 12.03 з'явилася інформація про те, що СБУ відкрило справу за

сепаратистські заклики проти К. Тистолу і А. Гончарук. А вже 16.03 вони втекли в Крим. І лише 21.03 міліція їх оголосила в розшук. 16.03 суд заборонив проросійським сепаратистам акції в центрі міста. Зрозуміло, що це нікого не налякало. Більш того, 16.03 був проведений т. зв. референдум про утворення «федеративного округу Новоросія» у складі України. А 19.03 і 23.03 сепаратисти напали на активістів «Народного ополчення» і партії «Демальянс». Міліція не затримала жодного «сепара». Генерал міліції, якого прислали з Донецька ще в 2013 р., Ю. Седнев назвав це «политической рознью горожан». 25.03 з'являється інформація про те, що на Миколаївських заводах В. Новинського розповсюджуються сепаратистські ідеї. Директора заводу В. Калашнікова викликали на співбесіду в Центральний апарат СБУ.

28.03, на 70-ти річчя визволення Миколаєва від нацистів, сепаратисти планують чергові акції. В Миколаїв заїждять проросійські сепаратисти з Одеси, активісти «Одеської дружини». Вони приїхали з прапорами Росії, російської імперії, щитами. Їх оглядала міліція і пропускала на мітинг. Так закінчився березень 2014 р.

Напруга, для тих, хто слідкував за на подіями, хто ходив біля поросійщених триколомом «ольшанців», хто слухав з «сепараських» динаміків «непреступный Севастополь» не спадала. 5.04 «ПН» подала інформацію про те, що соратники сепаратистів сподіваються 6.04 «відігратись» за тих хто втік до Криму. 6.04 сепаратисти їздили з російськими прапорами по місту і побили людину яка зробила їм зауваження. Сепаратисти не затримані. В ніч з 6 на 7 квітня підпалили штаб антисепаратистського «Народного ополчення». Відбулася спроба зняти прапор на будівлі ОДА (з цього повідомлення нічого не зрозуміло). Інформація про затриманих відсутня.

7.04. о 19⁰⁰ новостна стрічка інформує, що Правий сектор оголосив про «повну бойову мобілізацію для протидії сепаратистам». В 21⁵⁰ з'являється новина, що проросійські сепаратисти зібрались біля ОДА і намагаються захопити будівлю. О 23⁰⁰ з'являються новини про сутички між ополченцями і сепаратистами. В 23⁵⁰ – звістка про те, що «майдан» прогнав прихильники Росії з головної площі міста і зніс їх наметовий табір.

Навіть такий побіжний огляд подій дозволяє зробити певні висновки. Влада, яка прийшла після «революції», виявилась нерішучою у відстоюванні національно-державних інтересів. Саме через це в місті поширювались тривожні чутки про те, що Миколаїв будуть здавати без бою. Силові структури діяли відповідно до поведінки влади також безвольно, нерішуче, підігруючи сепаратистам. Самою слабкою ланкою виявилась міліція і прокуратура. Можливо СБУ мало свої стратегічні плани щодо сепаратистів. Поведінка миколаївців свідчить, в цілому, про байдужість до ситуації. Лише завдячуючи невеликій кількості проукраїнських активістів вдалося втримати український Миколаїв. Більшість-же населення в силу різних причин не виявляли своєї активності. Важливим елементом ситуації стали чутки які поширювались в місті. А якщо порівняти діяльність силових структур України з діями «зелених чоловічків» із Росії, то слід вказати на те, що останні були набагато професійніші.

Bobina O. V., Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Ukraine, Mykolaiv), oleg.bobina@nuos.edu.ua

New history Mykolaiv: a brief chronicle of the Mykolaiv pro-Russian separatism (February–April 2014) – review and conclusions Separatism as a socio-political phenomenon Remains a characteristic feature of modern Ukraine. The author describes the basic facts of pro-Russian

separatism movement in Mykolaiv (January-April, 2014). The pro-Russian separatists acted as counter-revolutionaries. The author points to the leaders of the

separatists. The author concludes: despite the destruction of separatism, its threat remains.

Key words: separatism, Mykolaiv, Ukraine, pro-Russian movement, history.

УДК 94:908(477.73)

Біліченко Л. С.

Чорноморський національний університет імені Петра Могили (Україна, Миколаїв),
bilichenko95@ukr.net

ДІЯЛЬНІСТЬ АРА НА ПІВДНІ УКРАЇНИ В 1921–1923 РР.

У роботі висвітлюється діяльність Американської адміністрації допомоги (АРА) на території Південної України під час голоду 1921–1923 рр. Встановлено, що основними своїми завданнями в регіоні АРА вважала: допомогу голодуючим дітям, створення харчових пунктів, надання медичної допомоги населенню тощо.

Ключові слова: Південь України, АРА, голод 1921–1923 рр., гуманітарна допомога.

Голод 1921–1923 рр. став з найтяжчою трагедією України та усіх народів, які входили до складу Радянського Союзу. Він охопив величезну територію із загальною чисельністю населення близько 70 млн чол. Та особливо від голоду постраждав Південь України. Масштаби голоду були настільки великі, що радянський уряд справитися самостійно з ним не міг, тому звернувся за допомогою до міжнародних філантропічних організацій.

Найбільш великою та впливовою серед міжнародних організацій, яка займалася порятунком населення на Півдні України протягом 1921–1923 рр. була Американська адміністрація допомоги (American Relief Administration, АРА, далі – АРА). 10 січня 1922 р., між представниками АРА та урядом УРСР був підписаний договір про діяльність зазначеної організації на території радянської України.

На початку цього ж року, територія України, яка найбільше потерпала від голоду, була поділена американцями на дистрикти (район, округ або відділення). Було створено три дистрикти: Одеський, Миколаївський та Єлисаветградський. До Одеського дистрикту входив власне Одеський повіт, частини Тираспольського та Вознесенського повітів. До Миколаївського дистрикту відносилися частини сучасних Херсонської та Миколаївської областей. Єлисаветградський дистрикт охопив переважно відповідний повіт Миколаївської губернії. У жовтні 1922 р. Миколаївський дистрикт було ліквідовано та приєднано до Одеського дистрикту (з центром в Одесі) [6, с. 93].

На чолі кожного дистрикту стояв окружний супервайзер. З відкриттям Одеського округу до серпня 1922 р. ним був Джон Г. Хайнес, згодом

його змінили на цій посаді Стюарт Форбес та Конвей Говард. Уповноваженим на Миколаївщині до квітня 1922 р. був Майер Раскін, якого змінив Леонідас М. Паркер. У Єлисаветградському дистрикті з квітня 1922 р. до середини 1923 р. супервайзером був Уолтер Колмен [6, с. 94].

Американському персоналу округу була характерна суворість і чітка ієрархія: супервайзеру підпорядковувалися губернські інспектори; ті керували роботою повітових інспекторів, які контролювали розподіл продовольства у своїй територіальній одиниці; нижчу ланку представляли інструктори, які займалися організацією комітетів АРА на місцях [7, с. 37].

Перша дитяча кухня під егідою АРА на Півдні України відкрилася в Одесі 30 квітня по вул.

Дальницькій, 1 на 2 800 осіб. На 25 червня вже діяло 24 дитячі кухні. Школи були прикріплені до їдалень. Організацією вирішено харчувати в першу чергу дітей, які були фізично виснаженими [9, с. 182].

Миколаївський районний комітет АРА відкрито 6 травня 1922 р. Перший харчовий пункт у місті було відкрито на вулиці Кузнечній, завідувачим якого був Фантилевич, а згодом Ланчковський.

Губвиконком виділив на отримання харчових пунктів 1 млрд крб. Також було підписано договір з заводом «Наваль» про аренду приміщень для пунктів харчування. З питань транспорту був укладений договір з Губвиконкомом. Свою роботу миколаївські їдальні розпочали 20 травня 1922 р. За два тижні допомогу було надано 15 тис. дітям, частина яких перебувала у дитячих будинках [2, арк. 2].

На Херсонщині діяло два районних представництв АРА: Херсонське та Дніпровське.

